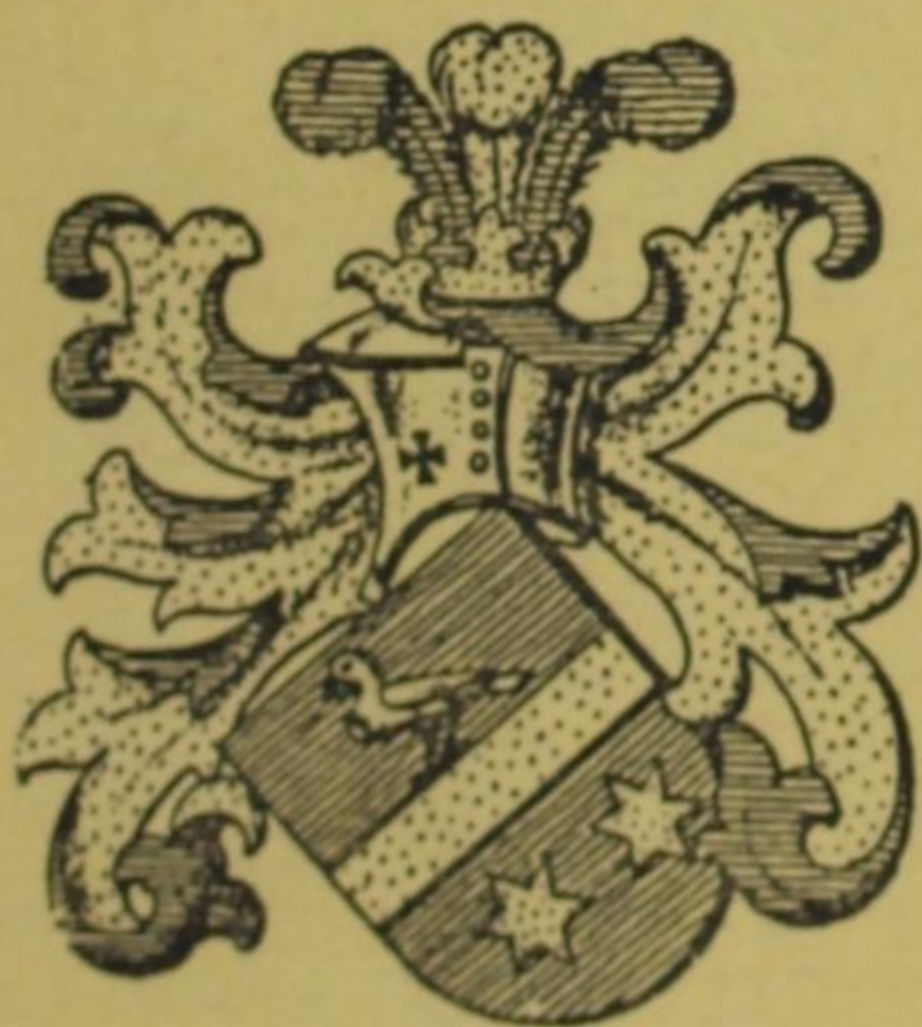

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΞΗΣ

ΟΙΚΟΣ ΜΕΞΗΣ

*Β. Η. Π.
Λορέντζου*

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1984

ΠΛΒ 4 2534

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΞΗΣ

ΟΙΚΟΣ ΜΕΞΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ

ΔΩΔΕΚΗ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ

ΚΑΣΙΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 56224

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 18/6/2015

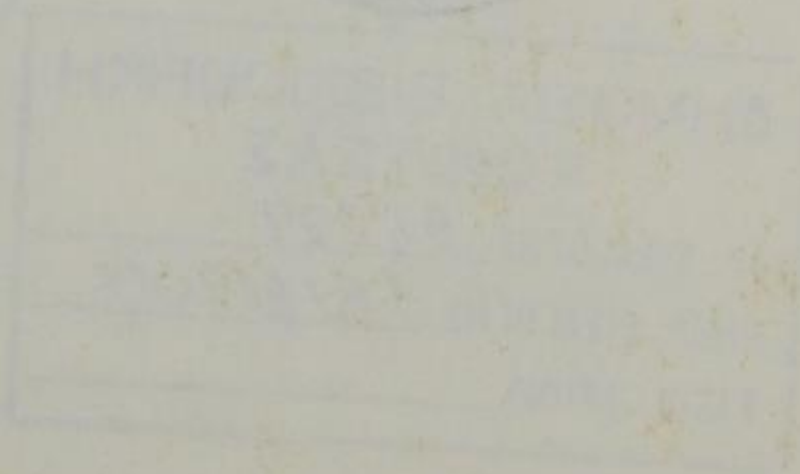
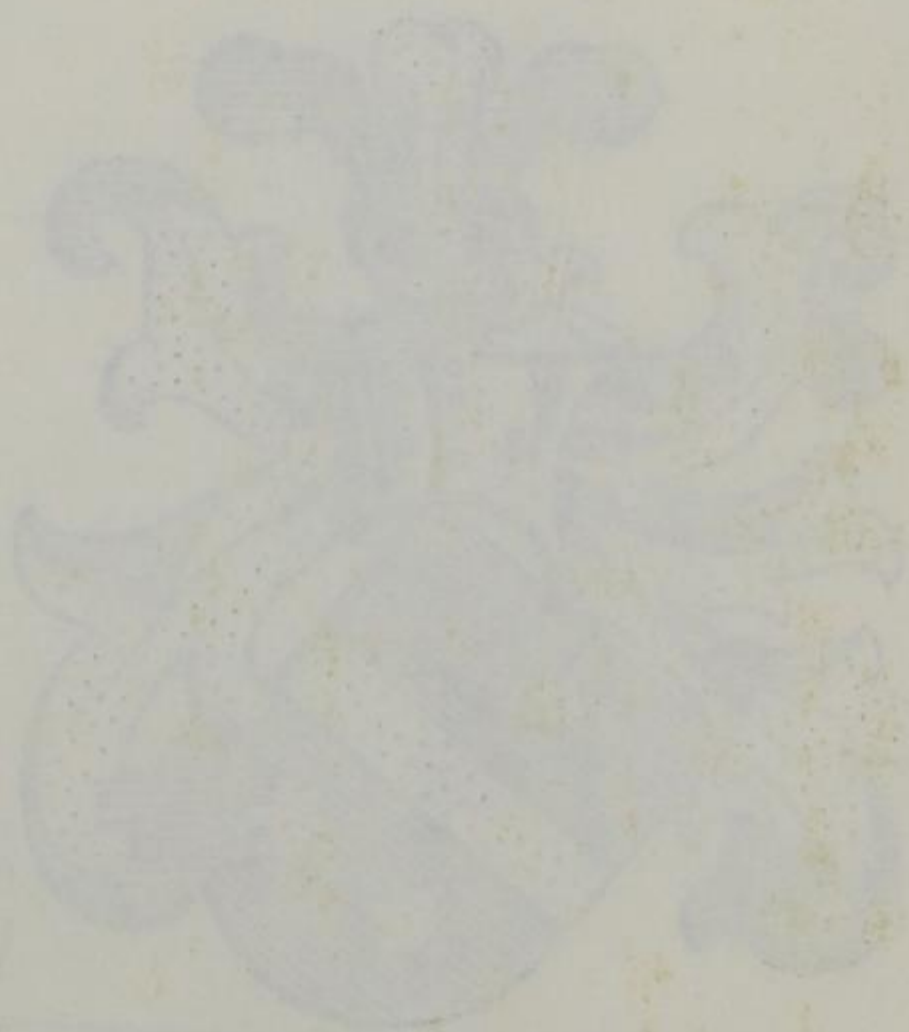
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

ΑΘΗΝΑΙ 1984

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως

Βασιλεβίτης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΕΘΝ. ΒΙΒΛ. ΜΟΥΣΕΙΟΝ

*Εἰς μνήμην
τῶν γονέων μου*

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

Άντιγρ.	= αντίγραφον
Άρχ.	= Ἄρχιον
Δελτ.	= Δελτίον
Έθν. Βιβλ.	= Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη
Έλλην. Έκπ.	= Ἑλληνικὴ Ἐκπαιδευτικὴ
Έλλην. Παλιγ.	= Ἑλληνικὴ Παλιγγενεσία
Έτ.	= Ἐταιρεία
Έκδ.	= Ἐκδόσις
ἑσπερίαι.	= ἑσπερίαι
ΙΕΕΕ	= Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἐταιρεία τῆς Ἑλλάδος
Ἱστ.	= Ἱστορικόν
Κεφ.	= Κεφάλαιον
περιοδ.	= περιοδικόν
σ.	= σελίς (-αι)
τ.	= τόμος (-οι)
Υφ.	= ὑπόγραφον

Εἰς ἑθῆτα: *87* ΠΡΩΤΑΓΜΑΤΑ

σζ.	= σίζυγος
θυ.	= θυγάτηρ (-αι)
δι.	= διακνος
γεν.	= γεννηθείς (-οι)
†	= ἀκρίβειαν
γ.	= γένος
δγ.	= δγαμος (-οι, -αι)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ Ἱστορικὸν καὶ ἀνέκδοτον Ἀρχεῖον τοῦ Οἴκου Μέξη, εἶναι μία ἐπιτομος συλλογὴ ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν πηγῶν καὶ ἐγγράφων περὶ τῆς οἰκογενείας, καθὼς καὶ τῆς ἀνεκδότου τοιαύτης, ληφθείσης ἐκ διασωθεισῶν οἰκογενειακῶν παραδόσεων, διαφόρων ἱστορήσεων καὶ ἄρθρων, ἐκ τῶν κατὰ καιροῦς ἐκδοθέντων εἰς ἐφημέριον καὶ περιοδικόν τύπον.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον, πραγματεύεται ἐν ὀλίγοις περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας, τὰς διαφόρους περιπετείας καὶ μετοικήσεις μελῶν αὐτῆς, τὰς παραφθοράς καὶ μεταλλαγὰς τοῦ ἐπωνύμου καὶ θρησκευματος, ὡς καὶ περὶ τῶν διαφόρων κλάδων αὐτῆς, πού προέκυψαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὀκτώ αἰῶνων τῆς ἱστορίας της, καθὼς καὶ διὰ τὰ μέλη αὐτῆς, δράσαντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ δύνοντος Ἑλληνικοῦ Μεσαίωνος καὶ μετεγενεστέρως.

Τὸ δεύτερον κεφάλαιον πραγματεύεται περὶ τῶν ἱστορικῶν κλάδων Σπετσῶν, Πόρου καὶ Θηβῶν, τῆς οἰκογενείας, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀποτελοῦν ἕναν οἰκογενειακόν κλάδον τῆς αὐτῆς γεναρχικῆς προελεύσεως. Εἶναι, ὅμως ἀληθές, ὅτι καὶ ἄλλοι ἀξιόλογοι κλάδοι τῆς Οἰκογενείας, ἀνεπτύχθησαν ἀλλαχοῦ, μέλη τῶν ὁποίων διεδραμάτισαν, ρόλον τινα ἐθνικόν ἢ κοινωνικόν, ὡς οἱ οἰκογενειακοὶ κλάδοι Τεργέστης, Κωνσταντινουπόλεως, Βορείου Ἡπείρου, Ρουμανίας, Κερκύρας, ἢ ἴδρουσις εὐγενῶν κλάδων ἐν Βορείῳ Ἰταλίᾳ καὶ Δαλματία, περὶ τῶν ὁποίων δυστυχῶς, στερούμεθα ἐπαρκῶν στοιχείων πρὸς συγγραφὴν ἰδιαιτέρου κεφαλαίου, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ποιούμεν μνησίαν τινα ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ.

Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον συμπεριλαμβάνει μίαν μικρὰν συλλογὴν ἱστορικῶν ἐγγράφων ἀφορώντων εἰς τὴν παρούσαν μελέτην ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν πηγῶν, περιεχουσῶν συλλογὰς ἐγγράφων καὶ δημοσιευθέντων ἀρχείων καὶ ἐκ χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὴν δράσιν τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς ἐπαναστάσεως στρατηγοῦ Χριστοδούλου Μέξη (Ποριώτη).

Ἐπίσης πολὺ ὀλίγα πρωτότυπα καὶ ἀντίγραφα ἐγγράφων προέρχονται ἐκ τῆς μικρᾶς συλλογῆς τοῦ Ἀρχείου τοῦ ἀειμνήστου ναύαρχου Δημητρίου Ἰω. Μέξη καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, στρατηγοῦ Χ' Ἰωαάννου Δ. Μέξη.

Ἐν τῷ παραρτήματι τῆς παρούσης μελέτης παραθέτομεν σχετικὰς ἐραλδικὰς καὶ γενεαλογικὰς παρατηρήσεις (γενεαλογικοὶ πίνακες, οἰκόσημα

κλπ), βάσει τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ συγγραφέντων, βιβλιογραφία καί ἀναφορά εἰς ἄλλας πηγάς, αἱ ὁποῖαι ἐβοήθησαν εἰς τήν συγγραφὴν τῆς μελέτης ταύτης.

Δέον νά ὁμολογήσωμεν ὅτι τό μικρόν τοῦτο πόνημα, ἄν καί ἀποτελεῖ ἔργον μιᾶς πολυετοῦς ἐρεῦνης καί προσπαθείας, μετά μακρῶν διακοπῶν διά πολλούς λόγους, ὅμως δέν αἰσθανόμεθα τήν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐπετελέσθη ἡ πληρότης τοῦ ὅλου θέματος, ἀφενός μὲν ἀπό ἀπόψεως οἰκογενειακῶν παραδόσεων, λόγω τῶν ἀπό ἐτῶν ἐκλιπόντων προσώπων, κεκτημένων αὐτάς, ἀλλά δέν διέσωσαν διά γραφίδος, ἀφ' ἑτέρου δέ, δέν ἐγένετο ἀναδίφησις τῶν ὑπαρχόντων ἱστορικῶν ἀρχείων, ἰδίως τοῦ πλουσιωτάτου τοιούτου τῆς Ἱστορικῆς καί Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τό ὁποῖον συμπεριλαμβάνεται καί τό Ἱστορικόν Ἀρχεῖον Σπετσῶν. Ὡς ἔχομεν πληροφορηθῆ ἡ ταξινομήσις τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ ἔχει ἐπιτελεσθῆ, πλήν ὅμως δέν εἶναι προσιτόν πρός τό παρόν ἐλλείπει τῶν ἀπαιτουμένων πρός τούτων κονδυλίων.

Πληροφορίας περί τοῦ πλούτου καί τῆς ἱστορικῆς σημασίας τοῦ Ἀρχείου τούτου, ἔχομεν ἀπό πρακτικά Συνελεύσεων τῆς ΙΕΕΕ., ἀπό συστάσεως αὐτῆς τό 1882, τῶν ὁποίων περικοπάς παραθέτομεν ὧδε :

— Δελτίον ΙΕΕΕ, τόμος 4ος, τεῦχος 16 1895.

« τό δωρηθέν εἰς τήν καθ' ἡμᾶς Ἐταιρείαν Ἀρχεῖον τοῦ ἀγῶνος τῶν Σπετσῶν ὑπό τοῦ Δημάρχου Σπετσῶν κ. Ἀνδρ. Χ' Ἀναργύρου κατεγράφη καθ' ὀλοκληρίαν κατά χρονολογικήν τάξιν ἐγγράφων εἰς τόν κατάλογον τοῦ ἀρχείου τῆς Ἐταιρείας ὑπό τούς ἀριθμούς 10762 ἕως 14112 καί 14435 ἕως 14472, ὥστε ἐν ὅλῳ τό Ἀρχεῖον Σπετσῶν περιλαμβάνει ἐγγραφα 3389».

— Δελτίον ΙΕΕΕ τόμος 5ος τεῦχος 19 - 1899.

Ἐκθεσις τοῦ ἐφόρου τοῦ ἀρχείου τῆς 3ης Μαΐου 1898, διά τῆς δωρεᾶς ἐγγράφων.

«ὁ Δημ. Ἀνάργυρος ἐδώρησεν.

α) ἀναφοράν Νικολῆ Χ. Δ. Κοτζιά ἐν Ναυπλίῳ 26 Ἰανουαρίου 1830 πρός τήν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας περί τῶν δικαιωμάτων τῶν Ψαρῶν.

(β' - ε') νέα ἀντίγραφα ἐγγράφων σπετσιοτικῶν τῶν ἐτῶν 1811 - 1820 περί δικαιωμάτων καί συμφερόντων Ἰωάννου Μέξη.

ς') νέον ἀντίγραφον ἐγγράφου τῶν προκρίτων Σπετσῶν τῆς 1ης Ἰουνίου 1814 «εἶδησις ἀπό μέρους τῆς Καγκελαρίας τῆς Ν. Σπε-

τσῶν πρὸς πάντας τοὺς Καπιτανέους καὶ Κυβερνήτας τῶν καραβιῶν μικρῶν καὶ μεγάλων τῆς Ν. ταύτης Σπετσῶν».

ζ') ἔντυπον χειρογράφως συμπεπληρωμένον διαβατήριον τοῦ ἐν Κων/λει πρέσβεως τῆς Ρωσσίας Βαρόνου Γρηγορίου Στρογανώφ ἐκδιδόμενον τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1821 διὰ τὸν καπετάνιον Δημήτριον Λάμπρου πλοίαρχον τοῦ Ρωσικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου Λεωνίδα».

Διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, τῆς 22ας Μαΐου 1911, (τ. 7 τεύχ. 26/27, — 1916), πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον αὐτῆς, ἀριθμεῖ περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον ἐγγράφων, καὶ ὅτι τοῦτο συνεχῶς πλουτίζεται διὰ τῆς ἐντάξεως ἐν αὐτῷ, ἰδιωτικῶν συλλογῶν καὶ παλαιῶν ἀρχείων.

Ἐκτός τοῦ ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς ΙΕΕΕ, ὑπάρχουν καὶ τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (ΓΑΚ), εἰς τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται καὶ τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀγῶνος (1821 - 1827) ὡς καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Ἀρχεῖον, τῶν ὁποίων οὐδεμία ἢ ἐν μέρει δημοσίευσις ἄχρι τοῦδε ἐγένετο. Ἀξιόλογοι ἐπίσης ἀρχεακαὶ συλλογαὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, Ἑπειρωτικὸν Ἀρχεῖον παρὰ τῇ Ζωσιμαίᾳ Βιβλιοθήκῃ, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κερκύρας (ΙΑΚ), εἰς τὸ ἐν Σπέτσαις Μουσεῖον κ.ἄ.

Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι τὸ παρὸν τοῦτο πόνημα θ' ἀποτελέσῃ τὸ ἔναυσμα καὶ τὸν πυρῆνα ἑνὸς εὐρύτερου συγγράμματος εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον καταστῆ δυνατὴ ἡ ἀναδίφησις καὶ μελέτη τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἀρχείων. Ἐπίσης παραμένουν νά ἐρευνηθοῦν ἱστορικαὶ καὶ ἐραλδικαὶ πηγαὶ τῆς Βορείου Ἰταλίας ἐκ τῶν ὁποίων θά ἠδύνατο νά προκύψουν στοιχεῖα διὰ τοὺς εὐγενεῖς κλάδους τοῦ Οἴκου Μέξη.

Τὸ μικρὸν τοῦτο πόνημα ἀφιεροῦται εἰς μνήμην τῶν ἀειμνήστων καὶ πολυαγαπημένων γονέων μου, Μελετίου καὶ Μαρίας Μέξη, καὶ εἰς τὸν ἀειμνηστον ἐκ Σπετσῶν εὐπατρίδην ναύαρχον Δημήτριον Ἰω. Μέξη.

Ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μας πρὸς ἀξιοτίμους κ. κ. Μαρία Α. Θεριανοῦ, Μαρία Μ. Κάζη, Εὐφροσύνη Α. Μέξη, Κανέλλα Δ. Μέξη, Νικόλαον Π. Καλογερόπουλον, Γεώργιον Β. Κοσμᾶ, Ἀλέξανδρον Χ. Μαρμόπουλον, Ἰωάννην Γ. Μέξα, Χ' Ἰωάννην Δ. Μέξη, Διονύσιον Μινῶτον καὶ Ἰωάννην Γ. Τυπάλδον - Λασκαράτον, διὰ τὴν εὐγενῆ προσφορὰν αὐτῶν, χρησίμων ἱστορικῶν στοιχείων καὶ πληροφοριῶν.

B. M. M.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΚΑΤΑΓΩΓΗ

Ἡ καταγωγή τῆς Οἰκογενείας Μέξη ἢ κατά τό ἀρχαιότερον Μέξα, εἶναι ἡ Βόρειος Ἑπειρος. Ἠνδρώθη καί ἔδρασεν ἐν Ἠπείρῳ, ἠκολούθησεν τήν ταραχώδη ἱστορίαν αὐτῆς καί κατά καιρούς διεσπάρη εἰς ἄλλους τόπους, ἐντός καί πέραν τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, δημιουργήσασα εἰς αὐτούς ἐπιφανεῖς κλάδους αὐτῆς. Ἐξ αὐτῆς προῆλθον ἐπίσης οἴκοι μέ διαφορετικόν ἐπώνυμον, μέλη τῶν ὁποίων διεδραμάτισαν ἱστορικόν ἢ κοινωνικόν τινα ρόλον.

Ἡ οἰκογένεια ἢ κατά τό ὀρθότερον ἡ οἰκογενειακή φυλή τῶν Μέξα ἢ Μέξη εἶναι παλαιοτάτη. Ἐκ παραδόσεως, ὡς ἱστοροῦμεν περαιτέρω αὕτη φέρεται ὡς προερχόμενη ἐξ ἀρχαίου Ἠπειρωτικοῦ αἵματος. Πιστεύεται δέ, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ ἀρχέγονον κλάδον τῶν Μπούα.

Ἐν τῷ ἱστορικῷ ἀρχεῖῳ τοῦ ναυάρχου Ἰω. Θεοφανίδη¹, ἀναφέρεται ὅτι ἡ οἰκογένεια Μέξη εἶναι γνωστή, κατά τινας ἱστορικούς, ἀπό τοῦ δεκάτου μ.Χ. αἰῶνος. Τοῦτο ἀναφέρεται καί εἰς τήν Νέαν Παγκόσμιον Ἐγκυκλοπαίδειαν², ἐν τῷ ὁμονύμῳ λήμματι.

Κατ' ἄλλην ἐκδοχήν, ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ἐν τῷ Ἑλλαδικῷ χώρῳ εἶναι συνυφασμένη μέ τήν εἰσβολήν τῶν Νορμανδῶν ἐν Δυρραχίῳ τῆς Ἀλβανίας τό 1081 ὑπό τοῦ Ροβέρτου Γυισκάρδου, ἐπί βασιλείας Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ. Ὅθεν καί ἡ πολεμική δράσις μελῶν αὐτῆς ἀναφέρεται κατά τούς χρόνους ἐκείνους, ὡς μαρτυρεῖ καί ὁ ναύαρχος Γεώργιος Θ. Δραβίλλας ἐν τῷ οἰκείῳ λήμματι τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας³.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τήν ἐκδοχήν αὐτήν, πιθανῶς ἡ καταγωγή τῆς οἰκογενείας ἔχει σχέσιν μέ τήν παρουσίαν Νορμανδῶν μισθοφόρων εἰς τάς τάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ, ὡς καί ἄλλων ξενικῶν φυλῶν, ὅπου ἤρχοντο εἰς ἐπιμιξίαν μέ τούς λαούς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἀπό τήν ὁποίαν

1. Παράρτ. Α' τόμος Γ', σελίς 10, Ἀθῆναι 1932.

2. Ἐκδ. Μορφωτικῆς Ἐταιρείας, Ἀθῆναι 1955, τόμ. 21, σ. 143, λήμμα «Μέξης».

3. Ἐκδ. Πυρσός, Ἀθῆναι 1926, τ. 16, σ. 910. λήμμα «Μέξη».

ὅμως ἐπεκράτει ,ὡς ἰσχυρότερον, τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον. Τοῦτο δυνάμεθα νὰ πιθανολογήσωμεν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καί τὸ ξενικὸν τῆς ρίζης τοῦ ὀνόματος. Κατὰ τὸν ἀείμνηστον Δῆμον Ν. Μέξην, διαπρεπῆ νομομαθῆ καί συγγραφέα, αἱ ρίζαι τῆς οἰκογενείας Μέξη, φθάνουσι ὡς τὴν ἐποχὴν τῶν Σταυροφοριῶν (1204) ¹.

Τὴν Νορμανδικὴν ἐπιρροὴν βλέπομεν ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως νέας στρατιωτικῆς τακτικῆς, τῆς ἵππικῆς, ὡς καί ὠρισμένων στρατιωτικῶν ἔθιμων, ὡς τῆς ἀδελφοποιίας, ἤτοι συνάψεως ἀδελφικῆς σχέσεως μεταξύ δύο πολεμιστῶν ἀσχέτου συγγενείας. Τὸ ἔθιμον τοῦτο διεδόθη ἀρχικῶς παρά τῶν Νορμανδικῶν φυλῶν ἐν Εὐρώπῃ, Βυζαντίῳ καί τελικῶς ἐπεκράτησεν εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν πολεμικὰς Ἀλβανικὰς φυλάς. Ἐν Σκανδιναυία τὸ ἔθιμον τοῦτο ὠνομάζετο *fostbroedraläg*, ἐν Γαλλίᾳ *Union des Frères d'Armes*, παρά τοῖς Σλάβοις *Robratim* καί τέλος διὰ τὰς Ἀλβανικὰς φυλάς, τὸ ὁποῖον διετηρήθη διὰ πολλοὺς αἰῶνας εἰς αὐτὰς ὠνομάζετο *Bratimi* ².

Ὡς ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἡ Ἡπειρος, ὑπῆρξε πάντοτε τὸ ἐπίκεντρον ξενικῶν εἰσβολῶν, συνεχῶν πολέμων καί κατ' ἀκολουθίαν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων. Φυσικά, ἐδημιουργοῦντο καί ἐπιμιξίαι, ὡς ἀναφέραμεν ἤδη, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως τὸ ξενικὸν στοιχεῖον ἀφωμοιοῦτο εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἐλληνικόν, ὡς πολυπληθέστερον καί πλέον πεπολιτισμένον. Εἰς τὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς Ἡπείρου, ἔνθα ἐπεκράτει πολεμικὸν κλίμα, ἀλλὰ καί λόγῳ τῆς μορφολογίας τοῦ ὄρεινοῦ ἐδάφους, προῆλθον καί ἐδημιουργήθησαν πρό πολλοῦ οἰκογενειακαὶ πολεμικαὶ φυλαί (πατριαί, φάραι, κελτιστί clans), εἰς τὴν κοινωνικὴν δομὴν, τῶν ὁποίων ἐπεκράτει τὸ πατριαρχικὸν σύστημα. Ἐξ αὐτῶν δέ, ἐξελίχθη καί καθιερώθη μία ἀρχοντικὴ τάξις.

Ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν αὐτῶν τῶν οἰκογενειακῶν φυλῶν, παραθέτομεν ὧδε μερικὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, βάσει τῶν ὁποίων δεχόμεθα ὅτι αὗται θὰ πρέπει νὰ ἦσαν γηγενεῖς, ἀπόγονοι τῶν Ἡπειρωτῶν καί Ἰλλυριῶν, πού ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀρχαῖα ἱστορικὰ κείμενα, ἀκόμη καί ὅταν αὗται ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν προαναφερομένων ἐπιμιξιῶν. Τοιαύτη παραδοχὴ ἀφορᾷ καί εἰς τὰ περί καταγωγῆς τῆς οἰκογενειακῆς φυλῆς τῶν Μέξη καί τῆς μεταγενεστέρως ἱστορίας αὐτῆς.

Γεγονός δέ εἶναι, ὅτι αἱ φυλαί αὐταὶ ἀπέκτησαν καθαρῶς ἐλληνικὴν συνείδησιν, καί ὡς ἐπιδιδόμεναι εἰς τὸν πολεμικὸν καί φιλελεύθερον βίον, ἀπετέλεσαν κατὰ καιροῦς, μίαν ἰσχυράν στρατιωτικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία

1. «Μάνη καὶ οἱ Μανιάτες», Ἀθῆναι 1979. Βιογραφικὸν σημείωμα.

2. Μιχ. Ἀ. Δένδια, Οἱ Βάραγγοι καὶ τὸ Βυζάντιον, Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας 1926, τ. 9, σ. 145 - 221. Παρὰ Βυζαντινοῖς Βάραγγοι ἦσαν οἱ Νορβηγοί.

συνέδραμεν εἰς τοὺς ἀνά τοὺς αἰῶνας ἀγῶνας πρὸς ἐπιβίωσιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἀργότερον πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας της. Ὑπῆρξαν, πράγματι, οἱ Δωριεῖς τοῦ Νεώτερου Ἑλληνισμοῦ, ἐπίγονοι τῶν ἀρχαίων Δωριέων τῆς Ἡπείρου.

ΟΙ ΔΩΡΙΕΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

Δημιουργία Ἑλληνοαλβανικῶν πατριῶν. — Κάθοδος ἑλληνοαλβανῶν εἰς κυρίως Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. — Τοπωνύμια.

Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἀρχαιότητα οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἡπειρον ἦσαν δωρικῆς καταγωγῆς καὶ ὡς εἶναι ἱστορικῶς παραδεκτόν, ἀπετέλουν δεκατέσσαρα φύλα, ὡς οἱ Χάονες, Θεσπρωτοί, Κασσωπαῖοι, Μολοσσοί, Ἀτιντᾶνες, Ὀρέσται, Αἰθικες, Τυμφαῖοι, Παραναῖοι, Ἀθαμάνες, Ἀμφίλοχοι, Ἀγραῖοι, Ἀποδοτοὶ καὶ πιθανῶς οἱ Ἄβαντες. Ἐξ αὐτῶν τῶν φύλων, σπουδαιότερα καὶ ἰσχυρότερα, ἦσαν οἱ Θεσπρωτοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦσαν τὸ νοτιοδυτικόν μέρος τῆς χώρας, οἱ Μολοσσοὶ τὸ Βορειοανατολικόν καὶ οἱ Χάονες τὸ Βορειοδυτικόν.

Ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ ἤκμαζον ἑλληνικαὶ πόλεις, ὡς ἡ Πάνορμος (σημερινόν Παλέρμο), Ὀγγεσμός (σημερινοὶ Ἅγιοι Σαράντα), Ποσειδίων, Βουθρωτόν, Φοινίκη, Αὐλών, Ὠρικόν, Παλαίστη, (σημερινή Παλιάσα), Χίμαιρα (σημερινή Χειμάρα), Ἐλίκρανον, Γιτάναι, Ἐκατόμπεδον, Ἀπολλωνία, Ἐπίδαμνος (σημερινόν Δυρράχιον), Ἀμαντία, Βίζων, Δάορσα, Ἀντιγόνη (Ἀργυρόκαστρον) κ.ἄ.

Τὰ ἐθνολογικὰ ἱστορικὰ καὶ γεωπολιτικὰ σύνορα τῆς Βορείου Ἡπείρου ἐκτείνονται πρὸς βερρᾶν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γενοῦσου (Σκούμπη), ὃ δέ Στράβων (Βιβλ. Ζ 332 - 3) τοποθετεῖ ταῦτα βορειότερον τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, ἣτις ἀρχομένη ἀπὸ τὴν Ἐπίδαμνον (Δυρράχιον), διήρχετο τὴν Ἀπολλωνίαν, τὴν λίμνην Λίτσενι, τὴν Ἀλβανόπολιν (σημερινόν Ἐλβασάν), διήρχετο τὸ ὄρος Κανδουῖα, καὶ κατήρχετο πρὸ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Λυχνίτιδος ἢ Ἀχρίδος, καταλήγουσα εἰς τὸν Πυλῶνα, ἔνθα τὰ σύνορα Ἡπείρου - Μακεδονίας.

Περὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ ὁ Στράβων γράφει :

«Ταύτην δέ τὴν ὁδὸν ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἐπίδαμνον Ἀπολλωνίαν τόπων ἰοῦσιν ἐν δεξιᾷ μὲν ἐστὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἔθνη, κλυζόμενα τῷ Σικελικῷ πελάγει μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἐν ἀριστερὰ δέ τὰ ὄρη τὰ τῶν Ἰλλυριῶν, ἃ προήλθομεν καὶ τὰ ἔθνη τὰ παροικοῦντα»¹.

1. Στράβων, Β 4, 323, Ἄ. Κεραμόπουλος, Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βόρειοι γείτονες, Ἀθήναι 1943 - 45, σ. 117, 197.

Κατά μαρτυρίαν τοῦ Ἐκαταίου τοῦ Ἀβδηρίτου, φιλοσόφου, ἀκμάσαντος ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ ἐπὶ διαδόχων αὐτοῦ, τό Ὠρικόν, πόλις ἐν τῷ μυχῶ τῆς Αὐλῶνος, θεωρεῖται ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἠπείρου¹. Μέ τόν Ἐκαταῖον συμφωνοῦν καί μετεγενέστεροι γεωγράφοι, ὡς οἱ Πολύβιος (204 - 120 π.Χ.), Σκύλαξ, Θουκυδίδης, Διονύσιος ὁ Περιηγητής (Geogr. minor II, 12), καί οἱ Ρωμαῖοι Πλίνιος καί Πομπώνιος. Κατά τόν Κλαύδιον Πτολεμαῖον (2ος αἰών μ.Χ.). «Ἀρχά, Ἑλλάδος ἀπό Ὠρυκίας καί ἀρχέγονος Ἑλλάς Ἡπειρος». (Βιβλ. 3 κεφ. 13). Οὕτω τό Ὠρικόν ἢ τά Ἰλλυριοκεραῦνια θεωροῦνται τό ὄριον τῆς Ἡπείρου καί ὅλης τῆς Ἑλλάδος καί ἐπομένως τά σύνορα τῶν πολιτισμῶν τῆς Ἡπείρου καί τῆς Ἰλλυρίας. Πέραν τῶν συνόρων αὐτῶν, κατοικοῦσαν οἱ Ἰλλυριοί, λαός ὁμοιάζων πρὸς τόν Μακεδονικόν.

Ἐν Ἰλλυρία ἀναφέρεται ἡ πόλις Ἄρβων καί οἱ κάτοικοι αὐτῆς Ἄρβωνῖται².

Ὁ Στέφανος Βυζάντιος (τέλη 5 μέ ἀρχάς 6 μ.Χ. αἰῶνος), ἐν τῷ γεωγραφικῷ του λεξικῷ «Ἐθνικά», ἀναφέρει: «Ἄρβων ἦν Ἰλλυρίας πόλις, ἧς ὁ κάτοικος Ἄρβωνίτης. Τό ἐθνικόν Ἄρβώνιος καί Ἄρβωνίτης». Κατά τούς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ πόλις Ἄρβων, ἀναφέρεται ὡς Ἀλβανόπολις (σημερινόν Ἐλβασάν), οἱ δέ κάτοικοι τῆς περιοχῆς Ἀλβανοί, ὡς μαρτυρεῖ ὁ γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαῖος³. Ἡ Ἄννα Κομνηνή (μέσα 12ου αἰῶνος) ὀνομάζει τὴν πόλιν καί τὴν περιοχὴν αὐτῆς Ἄρβανον καί τούς κατοίκους Ἄρβανίτας. Ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου δέ, Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ καί διπλωμάτου περί τά μέσα 13ου αἰῶνος, αὕτη καλεῖται Ἄλβανον.

Κατά τόν Π. Φουρίκην⁴, ἡ ὀνομασία τῆς πόλεως Ἄρβανον προέρχεται ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς ρίζης Ἄρβ - σημαίνουσης τό βραχῶδες, τό ὄρεινόν καί πράγματι αὕτη εὑρίσκεται εἰς ὄρεινὴν περιοχὴν. Ὁ δέ Θ. Χαβέλλας⁵, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ λέξις Ἄλβα, ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψεν τό ἐθνικόν Ἀλβανία, εἶναι κελτικῆς καταγωγῆς, σημαίνουσα λευκά ὄρη, καθ' ὅσον ἄλμπ κελτιστί σημαίνει ὄρος.

Ἐπιμιξίαι μεταξύ τῶν Ἠπειρωτῶν καί τῶν Ἰλλυριῶν συνέβαινον ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα (Στράβων Ζ σ. 326) μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἄλλωστε ἦσαν ἀδελφοὶ λαοὶ μέ προγονικὴν σχέσιν τοὺς Πελασγούς, ὥστε σύν

1. Ἐκαταῖος Fragm. 106 ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου «Ἐκαταῖος λιμένα καλεῖ Ἠπείρου Ὠρικόν ἐν τῇ Εὐρώπῃ».

2. Πολυβίου Ἱστοριῶν Β' ἐκδοσις Tebner, σ. 131.

3. Γεωγραφικὴ ἀφήγησις, ἐκδ. Κ. Μύλλερ 1883 τόμ. I, σ. 505.

4. «Πόθεν τὸ Ἐθνικόν Ἄρβανῖτες», Ἀθῆναι 1931.

5. «Ἱστορία Ἠπείρου καί Ἀλβανίας», Ἀθῆναι 1909, σ. 41.

τῷ χρόνῳ ν' ἀποτελέσουν ἕναν λαόν, εἰς τόν ὁποῖον διεκρίνετο περισσότερον ὁ δωρικός χαρακτήρ αὐτοῦ.

Οἱ Ἑπειῶται ὁμίλουν τήν δωρικήν ἑλληνικήν γλῶσσαν καί αὐτήν τῶν Ἰλλυριῶν, ἀπό τό κράμμα τῶν ὁποίων προέκυψεν ἡ Ἀλβανική, ἣτις θεωρεῖται κλάδος τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, συγγενῆς τῆς ἑλληνικῆς καί λατινικῆς μέ μεταγενεστέρας Σλαβικᾶς καί Τουρκικᾶς ἐπιδράσεις.

Ἀπό τοῦ 10 μ.Χ. αἰῶνος εἶχεν διαμορφωθῆ ἡ Ἀλβανική φυλή, κράμμα ὀρεσιβίων πατριῶν, ἡ ὁποία ἀνεμίχθη μέ τούς Ἑπειώτας. Τό δέ ἔθνικόν Ἀλβανία ἐμφανίζεται περί τά μέσα τοῦ 12 αἰῶνος.

Τό ἀγαθᾶ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιμιξίας Ἑπειωτῶν καί Ἀλβανῶν, ἐπισημαίνει ὁ ἱστορικός τοῦ ἔθνους Κ. Παπαρρηγόπουλος εἰς σχετικήν περικοπὴν ἀναφερομένην εἰς τούς Ἑλληνοαλβανούς τοῦ Σουλίου, ἡ ὁποία ὅμως ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τήν καθολικότητα τοῦ θέματος. Γράφει, λοιπόν διά τόν λαόν τοῦ Σουλίου, ἀποτελούμενον ἀπό Ἑλληναλβανούς καί χαρακτηρίζει αὐτόν ὡς, «ἕνα ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων γόνων τοῦ συνοικεσίου τῶν δύο φυλῶν. Ἡ μέν Ἀλβανική (φυλή) ἐκράτυνε τό μάχιμον τῆς ἑλληνικῆς πνεῦμα, ἡ δέ ἑλληνική ἐνεφύσησε εἰς τήν Ἀλβανικήν τά εὐγενέστερα αἰσθήματα τῆς φιλοπατρίας, τῆς φιλομαθείας καί τῆς εὐνομίας»¹.

Τό περιηγητικόν βιβλίον *Descriptio Europae Orientalis* τό 1308 εἰς λατινικήν γλῶσσαν², περιγράφει τούς Ἀλβανούς ὡς ἐξῆς :

«Ἡ Ἀλβανία ἔχει ἄνδρες ἀσυγκράτητα μαχητικούς, εἶναι ἄριστοι τοξόται καί ἀκοντισταί. Ἔχουν ὠραίους γαλάζιους ὀφθαλμούς καί δύνανται νά βλέπουν καλά τήν νύκτα ὅσον τήν ἡμέρα».

Ὁ ἀείμνηστος Εὐλόγιος Κουρίλας (1880 - 1961) μητροπολίτης Κορυτσᾶς, εἰς τήν περί Ἀλβανικῶν ἀποικιῶν εἰς τήν κυρίως Ἑλλάδα πραγματείαν του γράφει :³

«Οἱ Ἀλβανοί φύσει φιλελεύθεροι καί χαρακτῆρες στρατιωτικοῦ, ζῶντες μᾶλλον διά τοῦ ὄπλου ἢ διά τοῦ ἀρότρου, ἤδη πρό τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξαντο μετακινούμενοι ἐκ τῆς τραχείας αὐτῶν χώρας ὡς στρατιῶται καί νομάδες καί κατερχόμενοι εἰς τήν κυρίως Ἑλλάδα».

Πολλοί ἐξ αὐτῶν δέ, ἀργότερον μετώκησαν εἰς Νότιον Ἰταλίαν καί Σικελίαν. Μέχρι δέ τῆς Φραγκοκρατίας ἅπαντες οἱ Ἀλβανοί ἦσαν Ὀρθόδοξοι, καί εἶχον ἰδίους τρόπους καί ἐνδυμασίαν μέ τούς Ἕλληνας.

1. Ἰστ. Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐκδ. 1925, τ. Ε', σ. 146.

2. Jean Kersopoulos, *Chronologie Albanaise* Athènes 1937, σ. 21.

3. Ἑπειωτικά Χρονικά 1928, τεύχ. Α - Β, σ. 60.

Ὁ Ἄ. Ψαλίδας, λόγιος ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀναφέρει: ¹.

«Οἱ Ἀρβανῖτες εἶναι ἓνα γένος μικτόν, περισσότερον ὅμως κλείνουν εἰς τόν χαρακτήρα τόν ἑλληνικόν παρά εἰς τόν πελασγικόν καί ἰλλυρικόν διά τήν μεγάλην ἐπιγαμίαν, ὅπου ἔκαμαν μέ τούς Ἑλληνας, ὅπου παρά πολλοί ἐκατοίκησαν εἰς ὅλην σχεδόν τήν Ἡπειρον».

Περί τῆς γλώσσης αὐτῶν γράφει :

«Ἡ τωρινή γλῶσσα τους εἶναι διεφθαρμένη καί ἐλλειπής καί συσταίνεται ἀπό λέξεις Ἰλλυρικαῖς, Ἑλληνικαῖς Πελασγικαῖς, Λατινικαῖς καί Τουρκικαῖς».

Κατά τόν Ἰω. Φιλήμονα ², ἡ Ἀλβανική γλῶσσα εἶναι παραφυάς τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς, περιέχουσα ἀρκετάς Ἑλληνικάς καί μάλιστα Αἰολικάς λέξεις, καθὼς καί Σλαβονικάς, Λατινικάς καί Κελτικάς, ἀργότερον δέ ἐνσωμάτωσεν πολλάς Τουρκικάς λέξεις.

Πλέον διαφωτιστικὴν περικοπὴν περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν καί κάθοδον αὐτῶν εἰς τήν κυρίως Ἑλλάδα, παραθέτομεν ὧδε ἐκ τῆς Ἱστορίας Θηβῶν καί Βοιωτίας τοῦ Γεωργίου Δ. Τσέβα ³ :

«Οἱ Ἀλβανοὶ ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοὶ καί ἡ Ἀλβανία ἦτο ἡ ἀρχαία Ἰλλυρία. Διετήρησαν δέ τήν ὀνομασίαν ταύτην μέχρι τοῦ ἔτους 200 μ.Χ., ὅποτε ἐκ τῆς πόλεως Ἄρβανον ἢ Ἄλβανον, ἦν ἀναφέρει ἡ Ἄννα Κομνηνή, προέκυψεν τό ὄνομα τῆς χώρας καί τῶν κατοίκων Ἀλβανία καί Ἀλβανός,. Οἱ Ἀλβανοὶ ὅμως τῆς νῦν Ἀλβανίας ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς Σκηπητάρ καί τήν χώραν τῶν Σκηπηρίαν, ἴσως ἐκ τοῦ σκήπιε = ἀετός ἢ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐν-σκήπτω.

Οἱ Ἰλλυριοὶ ἦσαν, λαός ἀδελφός τῶν Ἡπειρωτῶν καί Μακεδόνων. Πελασγοὶ καί αὐτοὶ ὡς οἱ Ἑλληνες καί ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ σχέσις τῶν Ἰλλυριῶν πρὸς τούς Ἑλληνας ἦτο οἷα καί τῶν Ἡπειρωτῶν καί Μακεδόνων πρὸς τούς Ἑλληνας. Εἶναι ἄλλως γνωστόν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες κατέλαβον δι' ἀποικιῶν τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας, Ἐπίδαμνον, Ἀπολλωνίαν, Ἀκρόλισσαν. Ἐφύραν, Βουθρωτόν, Ὀγγεσμόν, συνεπῶς ἢ νότιος Ἀλβανία εἶναι ἀποικία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐπο-

1. Ἡπειρ. Χρονικά 1931, Α - Β, σ. 46, Γ. Χαριτάκη, Ἡ Τουρκία εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ Ἄ. Ψαλίδα.

2. Φιλικὴ Ἐταιρεία, Ναυπλία 1834 ἐπανέκδ. 1964, σ. 58.

3. Ἀθῆναι 1928, τόμ. Β', σ. 137.

μένως από τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ ἐποίκησις Ἀλβανῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ ἐπιστροφή αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα τῶν προγόνων των. Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἦσαν πάντες Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἦλθον δέ εἰς τὴν Ἑλλάδα μέ τό θάρρος τῆς ὁμοφυλίας καί μέ τό αἶσθημα ἑλληνικόν. Ἠγωνίσθησαν πάντοτε παρά τό πλευρόν τῶν Ἑλλήνων παρά τῶν ὁποίων οὐδαμοῦ καί οὐδέποτε ἠμφισβητήθη ἡ φιλοπατρία των. Κατά δέ τόν ἐθνικόν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἐπολέμησαν μετά πείσματος τολμηρῶς καί ἀνδρείως κατά τῶν Τούρκων ὡς ἀκραιφνεῖς Ἑλληνας, οὐδ' εὐρέθη τις μέχρι σήμερον ἐν Ἑλλάδι Ἑλληνα, ὅστις νὰ χωρίσῃ τοὺς Ἀλβανοφώνους Ἑλληνας ἀπό τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ παναρχαία Ἰλλυρικὴ, ἀδελφὴ τῆς Ἑλληνικῆς, ἔχουσα πλείστας ἀρχαίας ἑλληνικὰς λέξεις, ἥτις λόγω τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ὑπὸ διαφόρων λαῶν προσέλαβε καί στοιχεῖα ἐκ τῆς λατινικῆς, σλαυικῆς, τουρκικῆς καί νεωτέρας ἑλληνικῆς».

Ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος οἱ Ἀρβανῖται ἐγκαθίστανται εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καί Πελοπόννησον, ὡς μισθοφόροι καί τιμαριούχοι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, Δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου καί ἀργότερον τῶν Δεσποτῶν τοῦ Μωρέως, ὥστε νὰ δημιουργηθῶσι ἀποικίαι ἀριθμοῦσαι χιλιάδας μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Οὕτω ὑπῆρξε καί ἐποίκισις μελῶν τῆς φυλῆς τῶν Μέξη μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, πού σκοπόν εἶχε τὴν στρατολόγησιν αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ. Ἀργότερον δέ προσέφερον τὰς στρατιωτικὰς των ὑπηρεσίας καί εἰς τοὺς Ἑνετούς.

Περί τό 1268 χρονολογεῖται ἡ κάθοδος καί ἐγκατάστασις Ἀλβανῶν πολεμιστῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, εἰς Θεσσαλίαν καί Αἰτωλοακαρνανίαν, κατόπιν συμφωνίας τοῦ Μιχαήλ Β' Δεσπότη τῆς Ἠπείρου καί τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ Παλαιολόγου, σκοπόν ἔχουσα τὴν ὀχύρωσιν καί ἐπ'ἀνδρωσιν φρουρίων, ὑπ' αὐτῶν. Παλαιόθεν δέ οὗτοι εἰδικεύθησαν εἰς τὴν ἵππικὴν τέχνην, ὡς προαναφέραμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου. Κατὰ καιροῦς καί ἄλλοι κατέρχονται ὡς μισθοφόροι ἡγεμόνων, ὅπως τό 1350 ὑπὸ τοῦ Μανουήλ Κατακουζηνοῦ, Δεσπότη τοῦ Μωρέως, τό 1383 εἰς Λοκρίδα καί Ἀττικοβοιωτίαν ὑπὸ τῆς Καταλανικῆς Ἐταιρείας, τό 1384 ὑπὸ τοῦ Νέριο Ἀτζαγιόλη, τό 1405 ὑπὸ Θεοδώρου Παλαιολόγου τοῦ Μωρέως καί μεταξύ 1402 - 1425 εἰς Εὐβοίαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.

Εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀλλοφύλων Τούρκων καί Ἑνετῶν, οἱ Ἀλβανοὶ δέν ἐξεχώριζον ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Δι' αὐτούς ἦσαν Ἑλληνες. Ὁ Ἑνετός Γενικός Προβλεπτὴς ἐν Πελοποννήσῳ Μᾶρκος Βαρβαρίγος εἰς ἀναφο-

ράν του πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν τῷ 1479 ἐξηγεῖ ὅτι «Ἄλβανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦν ἕναν μόνον λαόν».

Πρακτικὸ δὲ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας τὸν Αὐγούστο τοῦ 1481 διὰ τὴν φρουρὰν τῆς Μονεμβασίας σημειώνει ὅτι, «τό μεγαλύτερον μέρος τῶν μισθοφόρων εἶναι Ἕλληνες καὶ Ἄλβανοὶ Ἕλληνες»¹.

Ἄλλος δὲ Ἑνετὸς ἐπίσης Γενικὸς Προβλεπτὴς ἐν Πελοποννήσῳ, Φραγκῖσκος Γριμάνης (1706 - 1709) ἀναφέρει πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν:

«Ἡ Πελοπόννησος κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἄλβανῶν· τούτων οἱ Ἕλληνες οἰκοῦσι εἰς πόλεις καὶ καταγίνονται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ναυτιλίαν, οἱ δὲ Ἄλβανοὶ, οἵτινες τοσοῦτον ἔχουσι συγχωνευθῆ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε δέν θεωροῦνται, ἀποτελοῦντες ἰδίαν φυλὴν ἀλλ' ἀπλὴν διάφορον τάξιν, εἰσὶν ὀλιγώτερον εὔποροι καὶ πεπολιτισμένοι, διάγοντες βίον πλάνητα καὶ νομαδικόν»².

Πολλὰ δὲ τοπωνύμια τὰ ὁποῖα συναντῶμεν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, βλέπομεν ὅτι προέρχονται ἀπὸ οἰκογενειακὰ ὀνόματα Ἄλβανῶν ἀποικιστῶν ὡς παραδείγματος χάριν Κριεκούκι εἰς Βοιωτίαν, Ἐρυθράν, Αἰτωλίαν, Ἡλείαν καὶ ἀλλαχοῦ προέρχεται ἐκ τῆς οἰκογενείας Κριεκούκη. Ἄλλα τοπωνύμια οἰκογενειακῶν ὀνομάτων συναντῶμεν, ὡς Κούτσι, Σπάτα, Κουρτέσι, Μάνεσι, Μαζαράκι καὶ πολλὰ ἄλλα. Οὕτω συναντῶμεν καὶ τὰ τοπωνύμια Μέξη, Μέξα εἰς Χαιρώνεια Βοιωτίας, τὸ χωρίον Μεξιάτες ἀνατολικῶς τῆς Ὑπάτης, νομοῦ Φθιώτιδος. Ἐπίσης χωριὰ Μάξι, ἐκ τῶν στρατιωτῶν Μάξη ἢ Μάσση, ὀνόματος προερχομένου ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ἀρχικοῦ τοιοῦτου Μέξη, ὡς ἀναφέρομεν περαιτέρω εἰς σχετικὴν περικοπὴν, συναντῶμεν εἰς Ἀττικὴν, Λειβαδιά, Μεσσηνία, Ἡλεία, Φθιώτιδα καὶ Παραμυθία τῆς Ἠπείρου.

Ὁ διακεκριμένος λαογράφος τῆς Ἠπείρου Ἀλεξ. Μαμμόπουλος³, κάμνοντας σύγκρισιν διαφόρων τοπωνυμιῶν τῆς Ἠπείρου, μετὰ τῆς Νοτίου Ἑλλάδος, καὶ τὰς ἐπιδράσεις, ἐκ τῶν μετακινήσεων αὐτῶν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον γράφει:

«Ἡ γεωγραφικὴ πρόοδος τῶν ὀνομάτων, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, εἶναι ὁ δρόμος τῆς καθόδου Ἑλληνικῶν φύλων κάτω ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν χιονοστιβάδων τῶν ξένων ἐπιδρομῶν, πού ἐχρησιμοποίησαν τὸν ἠπειρωτικὸν χῶρον γιὰ ἀποβάθρα. Ἡ ἀνθρώπινη ροή

1. Κ. Σάθα, Μνημεῖα Ἑλλην. Ἱστορίας, τ. I, XXI καὶ τ. IV, LXXIV.

2. Μ. Λαμπρυνίδης, Οἱ Ἄλβανοὶ κατὰ τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον, σ. 30.

3. Ἀ. Μαμμόπουλος, Ἠπειρος, Ἀθῆναι 1961, τ. Α', σ. 62.

ἀπό βορρᾶ πρὸς νότον δέν ἐσταμάτησε ποτέ. Ἐν στή καθόδου αὐτᾶς συναντῶμεν καί ἄρβανίτικα στοιχεῖα ὁμόδοξα, ἀλλὰ ἀλλόγλωσσα τίποτε τό παράδοξο, γιατί οἱ Ἄρβανῖτες τυλίγονται στόν Ἑλληνικό κορμό σάν τόν κισσό καί τελικά ἀφοιμοιώνονται στό μεγάλο χωνευτήριό τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

ΟΙΚΟΣ ΜΠΟΥΑ

Ὡς προαναφέραμε, πιστεύεται ὅτι οἱ Μέξη, ἀποτελοῦν ἀρχέγονον κλάδον τοῦ εὐγενοῦς ἑλληνοαλβανικοῦ οἴκου Μπούα. Οἱ Μπούα ἔλκουν τήν καταγωγήν ἀπό τούς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, οἱ ἴδιοι δέ ἰσχυρίζονται ὅτι κατήγοντο ἀπό τόν Πύρρο¹.

Ἐδρα αὐτῶν ὑπῆρξε τό Δυρράχιον. Ἐξουσίαζον ὅμως μίαν μεγάλην περιοχὴν ἐν Βορείῳ Ἀλβανίᾳ, περί τήν Σκόδρα, καλουμένην Μπούαινα, τήν ὁποίαν διέσχίζεν ὁ ποταμός Μπουγιάνα.

Ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μπούα, ἀπό τοῦ 13ου αἰῶνος, ἀλλά καί ἐνωρίτερον, προῆλθον πατριαί μέ νέα ἐπώνυμα, τό δέ ἀρχικόν Μπούα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέλιπεν.

Μέ τήν εἰσβολή τῶν Ὀρσίνι περί τό 1318 ἠναγκάσθησαν πολλοί ἐξ αὐτῶν νά κατέλθουν νοτιώτερον εἰς Θεσσαλίαν.

Μετά τόν θάνατον τοῦ Στεφάνου Ντουσιάν, βασιλέως τῶν Σέρβων καί κυρίαρχου τῆς Ἠπείρου, ἐπισυμβάντος τό 1355, ὁ δεσπότης Νικηφόρος Β' ἐπιχειρεῖ ν' ἀποκτήσῃ τό δεσποτάτον, ἀλλά ἐνικήθη κατά κράτος τό 1358, εἰς τήν παρά τόν Ἀχελῶον ποταμόν μάχην ἀπό τούς Ἀλβανούς τοῦ Καρόλου Θώπια ἢ Τόπια.

Ὁ Κάρολος Θώπιας, ὁ ὁποῖος προφανῶς κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μπούα², ἀναγορεύει ἑαυτόν «αὐθέντην πάσης χώρας τοῦ Ἀλβάνου (= Ἀλβανία)» καί παραχωρεῖ εἰς τούς Μπούα - Σπάτα, τήν Αἰτωλοακαρνανίαν μέ πρωτεύουσαν τήν πόλιν Ἀχελῶος, ἔχουσαν ἀκρόπολιν τό Ἀγγελόκαστρον.

Ὁ γενναρχικός κλάδος τῶν Μπούα - Σπάτα, ἐμφανίζεται περί τό 1304, καί ἡ ἐπωνυμία αὐτή ὀφείλεται εἰς τήν μεταξύ τοῦ Ἐλβασάν καί Βερατίου περιοχὴν τῆς Τοσκαριᾶς (Ἀλβανιστί Σπάτα, ἑλληνιστί Σπαθία), τήν ὁποίαν οἱ Θώπια ἐκκληροδότησαν εἰς τούς Μπούα νά ἐξουσιάζουν³.

1. Περιγραφή οἰκοσήμεων Μπούα, παράρτημα.

2. Κ. Μπίρη, Ἄρβανῖτες κ.λπ., σ. 60.

3. Π. Ἀραβαντινός, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, τ. Β', σ. 160.

Τό 1370 ἀποθνήσκει ὁ αὐθέντης τῆς Αἰτωλίας Πέτρος Μπούας, ἀφῆ-
νων δύο υἱούς τόν Γκίνη (Ἰωάννη) Μπούα Σπάτα καί τόν Μουρίκη (Μαυ-
ρίκιο) Μπούα Σγοῦρον. Ἐξ αὐτῶν ὁ Γκίνης «άνήρ δραστήριος καί τά

Κάρολος Θώπιας (τοιχογραφία 18ου αἰῶνος. Παναγία Ἄρδενίτσης)

πάντα λαμπρός, ἔργῳ καί λόγῳ κοσμούμενος καί τῷ κάλλει σεμνυόμενος»,
ὡς σκιαγραφεῖται εἰς τόν χρονικόν τῶν Ἑπειρωτῶν μοναχῶν Πρόκλου
καί Κομνηνοῦ, κληρονομεῖ τήν Αἰτωλίαν¹.

1. Περιοδ. «Ἀθηνᾶ», 1831, σ. 67.

Τό 1374, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ αὐθέντου τῆς Ἄρτης Πέτρου Λιόσα, οὗτος κυριεύει αὐτήν καί γίνεται κυρίαρχος τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, λαμβάνοντας τόν τίτλον τοῦ Δεσπότη. Τόν ἐπόμενον χρόνον ἐπιχειρεῖ νά καταλάβῃ τά Ἰωάννινα ἀλλά ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του.

Τό 1377 νικᾷ καί αἰχμαλωτίζει τόν Ἰωάννην Φερδινάνδο ντέ Ἐρέντια, μέγα μάγιστρο τοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν τῆς Ρόδου, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νά καταλάβῃ τήν Ἄρτα. Τόν ἀπελευθέρωσε, ἀφοῦ εἰσέπραξεν ἕν μεγάλο χρηματικό ποσόν ὡς λύτρα.

Τό 1380, καί πάλιν τό 1382 ἐπιχειρεῖ νά κυριεύσῃ τά Ἰωάννινα. Τότε ὁ ἐξουσάζων αὐτά, Θωμᾶς Πρελιούμποβιτς, γαμβρός τοῦ Συμεών Οὔρετς, ἀδελφοῦ τοῦ Στεφάνου Ντουσιάν, διά νά τόν ἐξευμενίσῃ τοῦ προσφέρει ὡς σύζυγον τήν ἀδελφήν του Ἑλένην καί προῖκα τρία χωρία.

Τό 1384 ἀποκρούει τούς Φράγκους τῆς Νεαπόλεως, κυριάρχους τῆς Κερκύρας, τῆ βοήθεια τοῦ κόμητος Καρόλου Α΄ Τόκκου, κυριάρχου τῆς Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καί Λευκάδος. Οἱ Φράγκοι νικῶνται καί ὁ Κάρολος λαμβάνει τήν περιοχὴν τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὁ δέ Γκίνης παραμένει κύριος τῶν χωρῶν του.

Τό 1388 ἐπιχειρεῖ νά καταλάβῃ τά Ἰωάννινα, τῶν ὁποίων αὐθέντης αὐτήν τήν φοράν εἶναι ὁ Φλωρεντῖνος εὐγενῆς Ἡσαῦ Μπουοντελμόντε, ὁ ὁποῖος ἔχει παντρευθεῖ τήν χήρα τοῦ Θωμᾶ Πρελιούμποβιτς, Μαρία - Ἀγγελική Παλαιολόγου. Οὗτος χηρεύσας τὸ 1396 πανδρεύεται τήν θυγατέρα τοῦ ἀντιπάλου του Γκίνη Μπούα Σπάτα, Εἰρήνη. Οἱ Τοῦρκοι σύμμαχοι τοῦ Ἡσαῦ ἐκστρατεύουν ἐναντίον τῶν Μπουαίων, ἀλλά κατανικῶνται παρά τόν Δρίσκον ἀπό τόν Γκίνην Ζενεβίση, γαμβρόν τοῦ Γκίνη Μπούα. Τό 1399 ἐκστρατεύει ὁ ἴδιος ὁ Ἡσαῦ ἐναντίον τῶν Μπουαίων, ἠττᾶται ὁμως ἀπό τόν Ζενεβίσην, ὁ ὁποῖος τόν αἰχμαλωτίζει καί τόν ἀπελευθερώνει ἀφοῦ εἰσέπραξεν δέκα χιλιάδες δουκάτα ὡς λύτρα. Τελικῶς ὁ Ἡσαῦ συμφιλιώνεται μέ τούς Μπουαίους.

Τό 1400 ὁ Γκίνης ἀποθνήσκει, ἀφήνων κληρονόμους τόν υἱόν του Παῦλον Μπούα Σπάτα, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τό καπετανάτον τοῦ Ἀχελώου καί Ναυπάκτου καί τόν ἀδελφόν του Μαυρίκιον Μπούα Σγοῦρο, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τό ὑπόλοιπον τῆς χώρας τοῦ Δεσποτάτου.

Τό 1403 ἀποθνήσκει ὁ Ἡσαῦ καί ὁ Μαυρίκιος ἐγείρων κληρονομικά δικαιώματα ὡς θεῖος τῆς Εἰρήνης, καταλαμβάνει τά Ἰωάννινα καί τοῦ ἀναγνωρίζεται ὁ τίτλος τοῦ Δεσπότη παρά τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου.

Τό 1405 ὁ Κάρολος Τόκκος ἐπεκτείνει τήν κυριαρχίαν του εἰς Αἰτωλίαν καί Κορινθιακόν κόλπον καί τελικῶς τό 1418 καταλύει τό Δεσποτάτον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος τοῦ Παύλου Μπούα, ἀναγορεύων ἑαυτόν Δεσπότην τῆς Ρωμανίας. Μετά τήν ἐπικράτησιν τοῦ Καρόλου Τόκκου εἰς Αἰτωλίαν

(1405) οί δύο υιοί του Παύλου Μπούα, Γκίνης και 'Αλέξιος κατέφυγον εις τό Βυζάντιον, τούς όποιούς ό αυτοκράτωρ Μανουήλ Β' διώρισεν άξιωματούχους εις τό Δεσποτᾶτον του Μωρέως.

Τό 1425 ό Μπούα Κούκης ή Κούτσης (άλβ. Κόκκινος λατιν. Rossus), δυσσαρεστημένος από τον Δεσπότην του Μωρέως προσφέρει τάς ύπηρεσίας του εις τούς 'Ενετούς και αναλαμβάνει μέ πεντακισχιλίους ίππεις τήν υπεράσπισιν τής 'Αργοναυπλίας. 'Επίσης αναφέρεται ό Πέτρος Μπούα Σκλέπας (χωλός), ό όποιος τό φθινόπωρον του 1453 επαναστατεί κατά του Δημητρίου Παλαιολόγου, και όμου μ' άλλους 'Αρβανίτες αναγορεύει Δεσπότην τον Μανουήλ Κατακουζηνόν. Ούτος τό 1463, προσχωρεί εις τούς 'Ενετούς, εις τον πόλεμον έναντίον των Τούρκων, επικεφαλής πεντακοσίων ίππέων.

Μέ τήν κατάληψιν των 'Ιονίων νήσων, υπό των 'Ενετών, οί Μπούα εγκαθίστανται εις αυτάς. Περί τῷ 1490 δέ οί Μπούα ενεγράφησαν εις τήν Χρυσήν Βίβλον (Libro d'oro) τής Κερκύρας.

Τό 1500 οί 'Ενετοί καταλαμβάνουν τήν Κεφαλληνίαν και γίνεται εν αυτῇ αποίκησις στρατιωτών από Πελοπόννησον και 'Ηπειρον. Εις τούς Μπουαίους τό 1502 παραχωροῦνται φέουδα εις Λιβαθώ. 'Αρχηγός αυτών αναφέρεται ό Σγοῦρος Καγκάδης (Μπούας)¹.

Τό 1530 ό Θεόδωρος Μπούα Γρίβας, λαμβάνει φέουδα εις 'Ιθάκην.

Πολλοί εκ τής οικογενειακής φυλής των Μπούα ανεδείχθησαν ως αρχηγοί στρατιωτών εις τήν ύπηρεσίαν τής 'Ενετικής Δημοκρατίας, αλλά πλέον διάσημος διά τήν πολεμικήν του δρασιν εν τῇ Δύσει κατέστη ό Μερκούριος Μπούας, του όποιου τάς ανδραγαθίας εξιστορεί ό Ζακύνθιος τροβαδοῦρος Τζάνε Κορωναίος εις επικόν περί αυτου ποίημα.

Κατ' αρχάς ούτος, τό 1496 ύπηρετών τούς 'Ενετούς, λαμβάνει μέρος εις τον Φερραρικόν πόλεμον επικεφαλής τριακοσίων ίππέων, όπου διαπρέπει, εις τήν εν Τάρω μάχην. Τά ενετικά έγγραφα τον προσαγορεύουν «magnifico conte Mercurio Bua», ό δέ στρατάρχης de Fleurange τον προσαγορεύει «le seigneur Mercure, capitain Grec».

Τό 1498 προσφέρει τάς στρατιωτικάς του ύπηρεσίας εις τον αυτοκράτορα τής Γερμανίας Μαξιμιλιανόν και τό 1502, ως σύμμαχος του Μαρκησίου τής Μάντουας, εδρίσκεται εις τό πλευρόν των Γάλλων και συντελεί εις τήν νίκην του Βασιλέως των Γάλλων Λουδοβίκου ΙΒ' κατά των 'Ισπανών, ό όποιος εις ανταμοιβήν, του απονέμει τον τίτλον του κόμητος του 'Ακίνου και τής Ρόκκα - Σέκκα, και τον διορίζει στρατηγόν του ελαφρου ίππικου τής Γαλλίας, δυνάμεως εξ χιλιάδων ίππέων.

Τό 1506 βοηθεϊ τον Πάπα 'Ιούλιον Β' έναντίον του επαναστάτου 'Ιω-

1. Κ. Μπίρη, 'Αρβανίτες, κ.λπ., σ. 159.

άννου Μπεντιβόλιο τῆς Μπολώνιας, τόν ὁποῖον καί νικά. Ὄταν δέ, οἱ Ἴταλοί τῆς Γενούης ἐπαναστατοῦν κατά τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας, οὗτος τοὺς καταβάλλει καί ὁ Λουδοβίκος τὸν διορίζει Διοικητὴν τῆς πόλεως καί τοῦ δίδει ὡς δῶρον τὸν λιμένα Μούριζι.

Τὸ 1509 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, οἱ βασιλεῖς Γαλλίας καί Ἰσπανίας, ὁ Πάπας καί ἄλλοι ἡγεμόνες τῆς Ἰταλίας συμμαχοῦν μέ σκοπὸν τὴν κατάλυσιν τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ἐνετῶν συμμετέχει καί ὁ Μερκούριος, εἰς τὸν πλευρὸν τῶν συμμάχων, ἔνθα καί διαπρέπει. Πολλαὶ δέ πόλεις τῆς Λομβαρδίας καταλαμβάνονται ὑπὸ τῶν συμμάχων. Ἀκολουθῶς διατάσσεται ἀπὸ τὸν Μαξιμιλιανό, νά καθυποτάξῃ τὸν ἰππότη Κάρολο Ἐγμὸν εἰς Φλάνδρα καί νά ἐκδιώξῃ τὸν κόμητα Παλαδίνο ἐκ τοῦ δουκάτου τῆς Βαυαρίας. Τὰς ἀποστολάς αὐτὰς διεκπεραίωσεν μετ' ἐπιτυχίας καί ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ὠνόμασε ἰππότην, τοῦ ἐδώρησε μίαν χώραν ὅπως τὴν ἐξουσιάζει, πολλά πολῦτιμα δῶρα, καί τὸν προήγαγεν εἰς πρῶτον στρατηγόν. Ἀκολουθῶς μετέχει εἰς τὸν κατά τῶν Ἐνετῶν πόλεμον, κυριεύοντας τὸ Ρίμινι καί Μπουντζελέζε.

Τὸ 1510 διορίζεται φρούραρχος τῆς Βερόνας καί κυριεύει τὴν Βικεντία. Τὸ ἐπόμενον ἔτος, εἰς Ἰστρία καταλαμβάνει τὸ Φριοῦλι καί τὸ φρούριον τῆς Γαρδίσκας. Τότε ὁ Μαξιμιλιανὸς τοῦ ἀπονέμει τὸν τίτλον τοῦ κόμητος τοῦ Σουάβε καί Ἰλάζ, καί τοῦ προσφέρει σημαίαν μέ δικέφαλον ἀετόν.

Τέλος, ὅταν ἐπιτυγχάνεται εἰρήνη μεταξύ τῶν συμμάχων καί Ἐνετῶν, ὁ Μερκούριος ἐπανέρχεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἐνετῶν κατόπιν προτροπῆς τοῦ Ἐνετοῦ στρατηγοῦ Βαρθολομαίου Ἀλιβιάνο, ἐν ὀνόματι παλαιᾶς τῶν φιλίας. Οὕτω τὸ 1512 ἐπιστρέφει εἰς Βενετίαν ὅπου τοῦ γίνεται ἐνθουσιώδης ὑποδοχή. Ἀκολουθῶς μετέχει εἰς τοὺς πολέμους τῶν Ἐνετῶν ἐναντίον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως εἰς Πάδουαν.

Τὸ 1515 ὁ Λουδοβίκος Β' ἀποθνήσκει καί τὸν διαδέχεται ὁ Φραγκίσκος Α', ὁ ὁποῖος ἐκστρατεύει ἐναντίον τοῦ δουκάτου τοῦ Μιλάνου, μέ συμμάχους τοὺς Ἐνετούς. Εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Μαρινιάνο (Maringano) ὁ Μερκούριος σώζει τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, τὸν ὁποῖον εἶχον περικυκλώσει τὰ στρατεύματα τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου Σφόρτσα, τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως καί τοῦ δουκὸς τῆς Φλωρεντίας. Τελικῶς ὁ Φραγκίσκος γίνεται κύριος τοῦ Μιλάνου καί εἰς τὸν Μερκούριον προσφέρει ἄφθονα δῶρα, οἱ δέ Ἐνετοὶ ἀνακτοῦν τὰς περιοχὰς πού εἶχον ἀπώλεσει ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν ὁ Μερκούριος ἠνδραγάθησεν καί ὅταν τὸ 1519 συνάπτεται εἰρήνη μέ τὸν Μαξιμιλιανό καί ἐπιστρέφει εἰς Βενετίαν, λαὸς καί Δόγης τοῦ ἐπιφυλάσσουν ὑποδοχὴν ἥρωος.